

Het meetinstrument Burgerschap en de Sociale Competentie Observatie Lijst (SCOL)

Scholen leren hun leerlingen niet alleen 'taal en rekenen'. Ook het werken aan de persoonlijke, sociale en morele ontwikkeling van leerlingen, behoort tot de taak van de school.

Het bevorderen van de sociale competentie van leerlingen en van burgerschap zijn beide *sociale* onderwijsdoelen, en liggen in elkaars verlengde.

Bij **burgerschap** ligt het accent op de brede maatschappelijke context waarin kinderen en jongeren moeten leren handelen. Zo moeten jongeren leren om democratisch te handelen, maatschappelijk verantwoord te handelen, om te gaan met conflicten, en om te gaan met verschillen tussen mensen. Sinds 1 februari 2006 is de *Wet Bevordering actief burgerschap en sociale integratie*, opgenomen in de sectorwetten voor primair en voortgezet onderwijs en expertisecentra. Nederlandse scholen zijn verplicht een aanbod op burgerschap te verzorgen. De Inspectie van het Onderwijs betreft de invulling die scholen aan burgerschap geven bij het toezicht op de kwaliteit van het onderwijs.

Bij **sociale competentie** staat centraal hoe kinderen omgaan met andere mensen, dus hoe zij handelen in sociale situaties die zich voordoen tussen kinderen onderling, tussen kinderen en volwassenen. Concreet betekent sociale competentie dat kinderen leren ervaringen te delen, aardig te doen, samen te werken en te spelen, een taak uit te voeren, zichzelf te presenteren, keuzes te maken, voor zichzelf op te komen, en om te gaan met ruzie.

In de kerndoelen van het primair onderwijs zien we de aandacht hiervoor terug in de leergebiedoverstijgende doelen voor werkhouding, zelfbeeld en sociaal gedrag. Ook het voortgezet onderwijs moet leerlingen een brede vorming bieden.

Burgerschap en Sociale competentie: twee instrumenten

Het meetinstrument Burgerschap:

- Bestaat uit twee vragenlijsten: Burgerschapscompetenties en Burgerschapsgedrag. Beide vragenlijsten zijn los van elkaar te gebruiken óf in combinatie met elkaar.
- Is er voor leerlingen van elf jaar (groep 7) tot en met zestien jaar.
- Centraal staan vier sociale taken die exemplarisch zijn voor de burgerschapspraktijken van jongeren: *democratisch handelen, maatschappelijk verantwoord handelen, omgaan met conflicten, en omgaan met verschillen.*
- De vragenlijst *Burgerschapscompetenties* meet de kennis, vaardigheden, attitudes (houdingen) en reflecties van jongeren waaruit het vermogen om adequaat als burger te handelen is opgebouwd.
- De vragenlijst wordt door de leerlingen ingevuld (test voor kennis en zelfbeoordeling voor attitudes, vaardigheden en reflectie). De afnametijd is ca. één lesuur.
- De vragenlijst *Burgerschapsgedrag* meet het handelen van jongeren als burger. Deze vragenlijst wordt door de leerkracht ingevuld.
- Het meetinstrument Burgerschap geeft de school zicht op de burgerschapscompetenties en het burgerschapsgedrag van de leerlingen, vergeleken met andere scholen. Herhaalde afname geeft de mogelijkheid ontwikkelingen in de tijd te volgen.

De SCOL:

- Meet sociale competentie van leerlingen aan de hand van 26 sociaal competente gedragingen die op school observeerbaar en onderwijsbaar zijn. Deze gedragingen zijn onderverdeeld in acht categorieën van sociaal competent gedrag, namelijk *Ervaringen delen, Aardig doen, Samen werken en spelen, Een taak uitvoeren, Jezelf Presenteren, Een Keuze maken, Opkomen voor jezelf* en *Omgaan met ruzie.*
- Is een korte gedragsobservatielijst in te vullen door de leerkracht of de docent. Het invullen kost per leerling ongeveer vijf minuten.
- Is er voor alle leerlingen vanaf leerjaar één tot en met acht in het primair en in het speciaal onderwijs en voor de eerste twee leerjaren van het voortgezet (speciaal) onderwijs.
- Voor de bovenbouwleerlingen in po en so en de eerste twee leerjaren van het v(s)o is er een zelfbeoordelingslijst met dezelfde vragen als de SCOL met daaraan gekoppeld een portfoliowerkwijze om individueel te werken aan sociale competentie. De afnametijd van de LeerlingSCOL is ongeveer een kwartier.
- De SCOL volgt de leerlingen op het gebied van sociale competentie, het is een leerlingvolgsysteem.
- De SCOL biedt directe aanknopingspunten voor de onderwijspraktijk.
- De SCOL sluit inhoudelijk aan bij de methode Kinderen en... hun sociale talenten.